

**Силабус курсу**  
Динаміка лексичних норм  
української літературної мови



**Ступінь вищої освіти – доктор філософії (PhD)**  
**Галузь знань: 03 Гуманітарні науки**  
**Спеціальність: 035 Філологія**  
**Освітньо-наукова програма «Філологія»**  
**Рік підготовки – 1, семестр – 2**  
**Компонент освітньої програми: вибіркова дисципліна**  
**Кількість кредитів – 5**  
**Дні занять: за розкладом, ауд. 62**  
**Консультації: за розкладом, ауд. 63**  
**Мова викладання: українська**

**Керівник курсу**

доктор філологічних наук, професор Струганець Любов Василівна

Контактна інформація: [lyubovstruhanets@yahoo.com](mailto:lyubovstruhanets@yahoo.com)  
(0352) 43 58 65 – деканат факультету філології і журналістики

**Опис дисципліни**

Лексичні норми з-поміж інших мовних норм найбільш мобільні. З одного боку, через їх посередництво пізнаються особливості певного синхронного зрізу літературної мови, а з іншого – уможливорюється дослідження мовної взаємодії лексичних норм у діахронії. З огляду на це осмислення динамічних процесів у літературній мові є важливим складником лінгвістичної компетентності філологів. У такому контексті цілком логічним є викладання навчальної дисципліни «Динаміка лексичних норм української літературної мови».

*Мета* курсу – забезпечити засвоєння теоретичних знань і вироблення стійких практичних навичок з аналізу динаміки словникового складу української літературної мови:

- сформувати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей на основі аналізу змін словникового складу української літературної мови;
- удосконалити здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел, зокрема лексикографічних праць;
- поглибити глибинні знання у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій в лексикології, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку;
- виробити здатність збирати дані для філологічного дослідження, зокрема комплекс параметрів лексики, систематизувати та інтерпретувати їх;
- удосконалити навички розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів;
- сформувати здатність до викладацької діяльності в межах спеціальності «Філологія».

*Предмет* навчальної дисципліни – лексичні норми сучасної української літературної мови.

### Навчальний контент

Години			Теми	Результати навчання	Завдання
лекції	прак-тичні	самос-тійна робота			
6	4	20	Тема 1. Теоретичні засади дослідження динаміки лексичних норм літературної мови	Знати теоретичні проблеми мовної норми у різних лінгвістичних центрах. Знати традиційну лінгвістичну інтерпретацію лексичних норм, основні лексикологічні студії норми у вітчизняному мовознавстві. Осмислювати проблеми нормування і кодифікації. Характеризувати синхронні зрізи у мові, періодизацію української літературної мови, основні напрями розвитку словникового складу літературної мови. Знати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження.	Питання для обговорення, тести, презентації, кейси.
6	4	20	Тема 2. Актуальність неологізації тезауруса	Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію. Уміти диференціювати чинники розвитку лексики. Трактувати терміни <i>неологізм</i> , <i>інновація</i> , <i>неологізація</i> . Характеризувати лексичні і семантичні неологізми, спосіб їх утворення, фактори, які спричинили появу неологізмів, індивідуально-авторські неологізми, сфери функціонування неологізмів. Розмежовувати запозичені слова та іншомовні слова. Характеризувати сучасні дослідження процесу неологізації.	Питання для обговорення, тести, презентації, кейси, вправи.

6	4	20	Тема 3. Лексико-семантичні процеси в сучасній українській літературній мові	Осмислювати особливості архаїзації лексичних засобів української мови. Виявляти взаємодію літературної мови й діалектів на лексико-семантичному рівні. Диференціювати зміни синтагматичних і парадигматичних зв'язків між лексичними одиницями.	Питання для обговорення, тести, презентації, кейси, вправи, лінгвістичні есе.
6	4	20	Тема 4. Типологія змін семантичної структури слова	Обирати адекватну предметові філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології. Виявляти і характеризувати семантичні зміни у словах з однаковою кількістю значень, розширення семантичної структури слова, звуження семантичної структури слова, процеси утворення і зникнення омонімії.	Питання для обговорення, тести, презентації, кейси, вправи.
6	4	20	Тема 5. Стилїстична транспозиція лексичних одиниць	Усвідомлювати зміни стилїстичного статусу номенів. Характеризувати термінологізацію і детермінологізацію лексики, зміни соціальних конотацій, особливості переорієнтації номінацій, процеси актуалізації та пасивізації лексико-семантичних засобів. Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності.	Питання для обговорення, тести, презентації, кейси, вправи.
30	20	100	Всього		

#### Формування програмних компетентностей

Індекс у матриці ОНП	Програмні компетентності
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей
ЗК 2	Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел
ФК 1	Здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та

	сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку
ФК 2	Здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.
ФК 4	Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів.
ФК 8	Здатність до викладацької діяльності в межах спеціальності «Філологія».
<b>Програмні результати навчання</b>	
ПРН 2	Знати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження.
ПРН 3	Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію.
ПРН 4	Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології.
ПРН 8	Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності.

#### **Літературні джерела**

1. Вплив суспільних змін на розвиток української мови / Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Н. Ф. Клименко, В. І. Критська, Т. К. Пуздирева, Ю. В. Романюк; відп. ред. Є. А. Карпіловська. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 444 с.
2. Коць Т. А. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі: монографія. Київ: Логос, 2010. 303 с.
3. Коць Т. А. Українське слово в пресі кінця XIX – початку XXI ст.: динаміка літературної норми. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 422 с.
4. Лексика на перетині наукових парадигм: монографія / Л. Струганець, О. Косович, Т. Вільчинська, В. Мельничайко, Ю. Струганець, Ю. Костюк та ін.; за ред. Л. Струганець. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. 212 с.
5. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови. Харків: ХДПУ, 1997. 131 с.
6. Літературна норма і мовна практика: монографія / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, Т. А. Коць та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.
7. Навальна М. І. Динаміка лексики української періодики початку XXI ст. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.
8. Навальна М. І. Лексика газетної періодики початку XXI ст.: джерела поповнення та стилістичне використання. Переяслав-Хмельницький: К С В, 2018. 350 с.
9. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. Київ: Наук. думка, 1976. 288 с.
10. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ: Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с.
11. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови XX століття. Тернопіль: Астон, 2002. 352 с.
12. Струганець Л. В., Струганець Ю. Б. Вербальний континуум української мови: навчальний посібник. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. 116 с.
13. Сучасна українська літературна мова: підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; за ред. А. П. Грищенка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Вища школа, 1997. 493 с.
14. Тараненко О. О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець XX – XXI ст.). Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2015. 248 с.

15. Multidimensionality of vocabulary in the literary language / L. Struhanets, O. Kosovych, T. Vilchynska, Yu. Struhanets, Yu. Kostiuk and other; ed. by L. Struhanets. Beau Bassin: LAMBERT Academic Publishing, 2018. 194 с.

#### Політика оцінювання

- *Політика щодо дедлайнів та перескладання.* Роботи, які здано з порушенням термінів без поважних причин, буде оцінено на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модуля відбувається за наявності поважних причин.
- *Політика щодо академічної доброчесності.* Письмові роботи викладач перевіряє на наявність плагіату і допускає до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час модульних робіт та екзаменів заборонено (у т. ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволено використовувати лише під час онлайн-тестування (наприклад, у програмі MOODLE).
- *Політика щодо відвідування.* Відвідування занять є обов'язковим компонентом освітнього процесу. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, участь в представленні соціального проекту) навчання може відбуватися в онлайн-формі за погодженням із керівником курсу.

**Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:**

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Тема 1	15
Тема 2	15
Тема 3	15
Тема 4	15
Тема 5	10
ІНДЗ (лексикологічний опис / бібліографічний опис)	20
Модульний контроль (теми 1-5)	10

#### Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	зараховано
B	85-89	зараховано
C	75-84	зараховано
D	65-74	зараховано
E	60-64	зараховано
FX	35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
F	1-34	не зараховано з обов'язковим повторним курсом

**До syllabusу додано такі матеріали:**

- 1) навчально-методичний комплекс (лекційний матеріал, завдання для практичних занять, сформульована тематика ІНДЗ, завдання для модульного контролю);
- 2) електронний навчально-методичний комплекс у системі MOODLE.